

INGEZONDEN.

DE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ „DE BOERHAAVE”.

In de *Tijdschrift*-nummers van 3 Februari en 10 Maart 1923 komen ingezonden stukken van mij voor, waarin ik de aandacht der collega's vestig op de Verze-keringsmaatschappij „de Boerhaave” te 's-Gravenhage. Deze maatschappij toch weigerde aan haar verzekerden uitkeering op grond van een *chronisch* lijden, terwijl een acuut lijden daaraan niet voorafgegaan was. Arbitrage op het advies van den controleerend-geneesheer werd geweigerd, omdat de andere controleer-ende geneesheeren te 's-Gravenhage en ook nog de adviseur aldaar (allen dus in dienst van „de Boerhaave” en dus niet onpartijdig) zich vereenigden met de zienswijze van den controleerend geneesheer, zonder zelfs den patiënt gezien te hebben. Een waarschuwend woord richtte ik dus tot de collegae. Nu zijn mij daarna opnieuw verscheidene gevallen meegedeeld van een chronisch lijden en weigering van uitkeering, ja er zijn er zelfs bij, waarbij de controleerend genees-heer niet eens den patiënt had gezien. Velen hebben zich noode bij de uitspraak van „de Boerhaave” neergelegd en van hun aanspraak op uitkeering afgezien. Het is mij thans bekend van iemand, die nu werkelijk eens „recht” wil doen gelden op zijn in de polis vermelde voorwaarden. Ook hier is weer sprake van „chronisch” lijden, waartegen de behandelende geneesheer protest aantee kent. Het doel van mijn geschrift is nu om alle collegae, die eveneens ervaring hebben opgedaan met „de Boerhaave” te 's-Gravenhage, op te wekken mij in kennis te stellen van die gevallen, opdat een algemeene meening over de soliditeit dier maatschappij kan worden verkregen en deze gevallen kunnen dienst doen ten bewijze van den gang der zaken bij die verzekeringsmaatschappij, waarbij zooveel mogelijk als chronische ziekte wordt aangezien, alleen om geen uitkeering te behoeven te doen, en waarbij de controleerend-geneesheer liefst zooveel mogelijk ter wille is.

Spoedige opgaven worden gaarne ingewacht.

Amsterdam, 3 Juli 1925.

Prinsengracht 401.

P. A. DE WILDE.

DE TUBERCULINE HUIDREACTIE VAN VON PIRQUET IS NIET BETROUWBAAR.

Naar aanleiding van bovengenoemd artikel in het *Ned. Tijdschrift voor Genees-kunde*, 1925, I, No. 26, zou ik eenige opmerkingen willen maken, aangezien het mij niet duidelijk is, waarom de betrouwbaarheid van tuberculine als reagens op tuberculose (want daar komt het toch op neer) door TOXOPEUS getoetst wordt aan de reactie van VON PIRQUET, waarvan toch bekend is, dat zij één van de minst gevoelige reacties is. Waarom niet gesproken van de reactie van MANTOUX, de steekreactie of de onderhuidsche wijze van toediening van tuberculine bij den mensch? Zoo haalt TOXOPEUS op bldz. 2953 de onderzoekingen van COULAUD aan, die bij het spontaan door tuberkelbacillen besmette konijn de verschillende tuber-culinereacties naging, waarbij hij deze ongevoelig vond bij dit dier. Zooals ik in mijn proefschrift 1) op bldz. 59 en 60 schreef, gaat dit niet op bij konijnen, welke met een groote gift, 10 mgr., virulente tuberkelbacillen (stam cavia 64 van den mensch afkomstig) werden besmet en waaraan deze dieren binnen 3 maanden stierven. Mogelijkerwijs vindt dit zijn verklaring in het door mij verrichten van de meer gevoelige intracutane tuberculine-reactie; ten minste bij de op boven beschreven wijze onderhuids besmette konijnen werd deze reactie bij alle na ongeveer 14 dagen positief, en bleef dit tot een paar dagen vóór den dood. Bij andere konijnen, welke met minder virulente tuberkelbacillen (ook van den mensch afkomstig) waren besmet, bleek evenwel ook deze reactie niet altijd de besmetting goed aan te geven, zooals later door mij zal worden beschreven. Inderdaad is dus het met weinig virulente tuberkelbacillen besmette konijn een voor tuber-culine slechts matig gevoelig dier. Of oud tuberculine ook af en toe *onspecifieke*

1) *De reactie van WILDBOLZ in de dierproef*. Acad. Proefschrift, Leiden 1925.

reacties kan geven bij gezonde konijnen, staat nog niet vast. Immers in anatomisch niet aantoonbaar tuberculeus besmette organen kunnen toch tuberkelbacillen aanwezig zijn, en zoolang de aanwezigheid hiervan niet wordt uitgesloten door middel van de cavia-entingsproef, is de afwezigheid er van niet zeker.

Op bldz. 2959 vergeleek TOXOPEUS de werking van tuberculine met die van eiwit naar aanleiding van de doorstroomingsproeven van het vaatstelsel van de cavia en de baarmoederhoornreacties door BIELING verricht. Hieruit moest duidelijk het verschil blijken tusschen oud tuberculine en het door hem gezuiverde tuberculine. Gaat men de baarmoederhoornproeven van DOORENBOS 1) na, dan blijkt daaruit eveneens, dat zoowel de baarmoederhoornen van normale als die van tuberculeuze caviae op oud tuberculine van KOCH in opl. 1/750 reageerden. Het verschijnsel van desensibilisatie na de reactie op deze stof ontbrak hier evenwel, terwijl zulk een „*anaphylactische reactie*” bij de tuberculeuze caviae was te verwachten. Zulk een „*anaphylactische*” baarmoederreactie ontstond daarentegen zeer fraai bij zijn contrôle-cavia, No. 674, na herhaalde opdruppeling met paarden-serum in verdunning van 1/1500 in de omgevende TYRODE-vloeistof, terwijl dit dier was voorbehandeld met paarden-serum. Deze proeven zouden dus wellicht de aanwezigheid van eiwit in oud tuberculine kunnen aantonen, daar volgens BIELING eiwitachtige stoffen ook baarmoederhoorncontracties kunnen geven, doch ook secal- en hypophysis-extracten doen hetzelfde.

Evenwel was hieruit ook nog een andere slotsom te trekken, n.l. dat de baarmoeder van de tuberculeuze cavia niet hier tegen was gesensibiliseerd (anders had er een „*anaphylactische*” baarmoederreactie moeten ontstaan na opdruppeling met het eiwithoudende oude tuberculine!). DIETRICH en KLOPSTOCK konden geen baarmodersamentrekkingen met oud tuberculine opwekken (noch bij gezonde, noch bij tuberculeuze caviae). BIELING zegt, dat zijn gezuiverd tuberculine oplosbaar is in alcohol, CALMETTE spreekt van „*tuberculine purifiée*”, maar dat product wordt juist door alcohol neergeslagen. Wat is nu het echte? Zeker is hieromtrent niet het laatste woord gesproken!

Wie kan zeggen, of het echte tuberculine niet wordt aangetast door tetraline (VON WASSERMANN) of door aether (FORNET).

Toch is het mogelijk, dat het bacilleneiwit in oud tuberculine, niet in de oplossing aanwezig, doch gebonden aan tuberkelbacillen, een rol speelt bij de reactie met deze stof verkregen, wanneer onderhuids ingespoten. Dit blijkt uit de verhoogde werkzaamheid van het tuberculine in de proeven van DOORENBOS na de toevoeging van gedoode tuberkelbacillenlichamen. Daarom behoeven de reacties met tuberculine verkregen niet minder specifiek er door te worden, ook al kan men af en toe met andere eiwitlichamen overeenkomstige reacties verkrijgen.

Terwijl TOXOPEUS de werking van het oude tuberculine aan eiwit toeschrijft, en dit (of zijn ontledingsproducten) inderdaad hierin sterk aanwezig is, gezien de sterke biureet-reactie die men er mede verkrijgt, doet het vreemd aan, dat door hem op bldz. 2961 de meening van MARFAN gehuldigd wordt, n.l. dat oud tuberculine in een lichaam, hetwelk geen tuberkelbacillen bevat, niet tot anti-lichamen-vorming zou aanleiding kunnen geven. Het tegenovergestelde werd overigens duidelijk door DOORENBOS aangetoond, terwijl dienaangaande ook nog een mededeeling van mij zal verschijnen.

Overigens ben ik het geheel eens met TOXOPEUS, dat de waarde, welke men wel eens aan huidreacties hecht, erg overdreven wordt, gezien de zeer vele individuele e. a. factoren, welke hierbij een rol kunnen spelen, waardoor de uitwerking van een ingebrachte stof geheel kan worden gewijzigd (zie bldz. 13 en 14 van mijn proefschrift, alwaar eenige punten dienaangaande werden verzameld).

Leiden,
6 Juli 1925.

W. K. MERTENS,
Conservator Lab. voor Vergelijkende Pathologie.

1) *Sensibiliseerend vermogen van tuberculinum Kochii getoetst aan subcutane reinjectie en uterushoornreacties.* Acad. Proefschrift, Leiden 1923.